

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

**ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

для студентів

**Освітньої програми:
Рівня вищої освіти:
на здобуття освітнього ступеню:
за спеціальністю:
галузі знань:**

Психологія
першого (бакалаврського)
бакалавр
053 Психологія
05 Соціальні та поведінкові науки

Рівне – 2020

Робоча програма: Експериментальна психологія
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія

Розробник: к.психол.наук, доц. Терновик Н.А.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології

Протокол від 27 серпня 2020 р. № 1

Завідувач кафедри _____ доц. Михальчук Ю.О.
(підпис)

Схвалено навчально-методичною комісією педагогічного факультету

Протокол від 27 серпня 2020 р. № 1

Голова _____ доц. Хом'як О.А.
(підпис)

Гарант освітньо-професійної програми «Психологія» зі спеціальності 053 Психологія у галузі знань
05 Соціальні та поведінкові науки рівня вищої освіти першого (бакалаврського)

доц. Мороз О.І. _____
(підпис)

© _____, 2020

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Рівень вищої освіти, Галузь знань, спеціальність	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4/ 4 Загальна кількість годин (денна/заочна форми навчання) – 120/120 Кількість змістових модулів – 2	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки Спеціальність: 053 Психологія	Нормативна	
		Рік підготовки:	
		3-й	3-й
		Семестр	
		6-й	6-й
		Лекції	
		год. 20	год.20
		Практичні, семінарські	
		год. 20	
		Лабораторні	
		год. 14	год. 10
		Самостійна робота	
		год. 66	год.90
		Індивідуальні завдання:	
		Вид контролю 6-й семестр: іспит	

2. Мета та завдання курсу

Робоча програма навчальної дисципліни «Експериментальна психологія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 053 Психологія за освітньо-професійною програмою Психологія.

Мета: розкрити особливості змісту планування, організації, проведення експериментального дослідження психіки, можливості обробки та інтерпретації експериментальних даних.

Завдання: оволодіння студентами знань про закономірності, умови, принципи застосування експериментального методу в психології, формування вмінь і навичок проведення валідного експериментального дослідження психіки; розвиток умінь і навичок правильно і науково обґрунтовано пояснювати психологічні факти, ті або інші прояви особистості людини на основі експериментальних даних. Знання, здобуті при вивченні курсу «Експериментальна психологія» є підґрунтям для подальшої поглибленої фахової спеціалізації практичних психологів.

Майбутні психологи навчатися:

- засвоїти основні особливості становлення експериментального методу в психології, а також проблеми і перспективи експерименту в сучасній психології;
- знати сутність експерименту як засобу пізнання психічної реальності, типи експериментів і їх особливості, основні етапи експериментального дослідження психіки; види змінних, їх контроль у психологічному експерименті, психологічні шкали і можливості їх застосування у критерії, види гіпотез, можливості їх перевірки в експерименті;
- застосовувати експериментальний метод у дослідженні психічної реальності;
- формувати “правильні” гіпотези щодо причинно-наслідкових зв’язків між фактами;
- складати програму експерименту;
- реалізовувати експериментальну програму від інструктажу і мотивування досліджуваних до реєстрації результатів і постекспериментальної бесіди з учасниками процедури;
- на основі процедури аналізу отриманих результатів формувати висновок про підтвердження чи відкидання гіпотези, а також готувати відповідний науковий звіт;
- аналізувати наукові звіти про проведені експериментальні дослідження психіки з метою визначення об’єктивності, надійності і валідності отриманих результатів.

Під час лекційних та практичних занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти, майбутні психологи **набувають таких програмних компетентностей: ЗКЗ (загальні компетентності), СК (спеціальні, фахові, предметні компетентності).**

ЗК-1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК-4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ФК 2. Самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.

ФК 3. Обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

ФК 4. Здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням

науково верифікованих методів та технік.

ФК 9. Дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

ФК 11. Аналізувати і впроваджувати у практику результати наукових і прикладних досліджень.

Результати навчання за дисципліною

Опанувавши дисципліну, студенти повинні мати такі **програмні результати навчання**:

ПРН 1: Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПРН 2: Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.

ПРН 3: Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки, робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПРН 7: Вирішувати складні фахові завдання (практичні та дослідницькі) з опорою на доступні ресурси.

ПРН 12: Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

ПРН 13: Втілювати результати наукового пошуку у практичну діяльність.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Вступ до експериментальної психології

Тема 1. Предмет і завдання експериментальної психології. Роль експериментального дослідження психіки в здобутті наукових психологічних знань. Вплив основних напрямів психологічної науки на становлення і розвиток експериментальної психології. Різні підходи до розуміння сутності експерименту і його структури. Тенденції розвитку сучасної вітчизняної експериментальної психології.

Література: основна [1, 3, 8, 17, 24] допоміжна [5, 7, 12, 21]

Тема 2. Експеримент у системі методів наукового дослідження психіки. Організація емпіричного дослідження психіки. Класифікація методів емпіричного дослідження психіки. Місце експерименту серед емпіричних методів психологічного дослідження. Принципи експериментального дослідження психіки.

Література: основна [2, 5, 10, 11] допоміжна [6, 8, 14, 17]

Тема 3. Змінні в психології. Види змінних в експериментальному дослідженні психіки. Емпіричні методи виміру змінних у психологічному експерименті. Ефект послідовності при маніпулюванні незалежною змінною. Експериментальний контроль змінних у психологічному дослідженні.

Література: основна [3, 4, 8, 12] допоміжна [5, 6, 13, 22]

Тема 4. Гіпотези в структурі психологічного дослідження. Вимоги до формулювання наукових гіпотез у психологічному експерименті. Принцип фальсифікації і верифікації наукових гіпотез. Статистичні рішення: помилки 1-го і 2-го роду і можливості їхньому запобіганню.

Література: основна [8, 17, 18, 24] допоміжна [7, 13, 19]

Змістовий модуль 2. Етапи експериментального дослідження психіки

Тема 5. Валідність експериментального дослідження психіки. Загальна характеристика етапів психологічного експерименту. Сутність поняття “валідність експерименту”.

Стратегії відбору досліджуваних до вибірки. Техніки випадкового і стратометричного відбору. Проблеми використання природних груп у психологічному експерименті.

Література: основна [2, 15, 21] допоміжна [5, 8, 13]

Тема 6. Планування психологічного експерименту. Сутність змістового і формального планування психологічного експерименту. Зв'язок вибору плану з теоретичним підходом до розуміння сутності проблеми. Типи експериментальних схем, що використовуються в процесі вивчення психіки.

Література: основна [3, 8, 17, 22] допоміжна [20, 26]

Тема 7. Інтерпретація результатів експериментального дослідження психіки. Складові інтерпретації експериментальних результатів. Особливості обробки результатів експериментального дослідження в психології. Проблема пояснення й узагальнення результатів дослідження. Типові помилки узагальнення експериментальних даних.

Література: основна [4, 7, 10,13] допоміжна [6, 12, 17]

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усь ого	у тому числі					усь го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Предмет і завдання експериментальної психології.	15	2	2	2		9	14	2				12
Тема 2. Експеримент у системі методів наукового дослідження психік.	18	4	2	2		10	18	4		2		12
Тема 3. Змінні в психології.	17	2	4	2		9	16	2		2		12
Тема 4. Гіпотези в структурі психологічного дослідження.	18	4	2	2		10	18	4		2		12
Разом за змістовим модулем 1	68	12	10	8		38	66	12		6		48
Тема 5. Валідність експериментального дослідження психіки.	17	2	4	2		9	14	2				12
Тема 6. Планування психологічного експерименту.	17	2	4	2		9	16	2		2		12
Тема 7. Інтерпретація результатів експериментального дослідження психіки.	18	4	2	2		10	24	4		2		18

Разом за змістовим модулем 2	52	8	10	6		28	54	8		4		42
Разом	120	20	20	14		66	120	20		10		90

5.Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і завдання експериментальної психології.	2/-
2	Експеримент у системі методів наукового дослідження психік.	2/-
3	Змінні в психології.	4/-
4	Гіпотези в структурі психологічного дослідження.	2/-
5	Валідність експериментального дослідження психіки.	4/-
6	Планування психологічного експерименту.	4/-
7	Інтерпретація результатів експериментального дослідження психіки.	2/-
	Разом	20/-

5.Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і завдання експериментальної психології.	2/-
2	Експеримент у системі методів наукового дослідження психік.	2/2
3	Змінні в психології.	2/2
4	Гіпотези в структурі психологічного дослідження.	2/2
5	Валідність експериментального дослідження психіки.	2/-
6	Планування психологічного експерименту.	2/2
7	Інтерпретація результатів експериментального дослідження психіки.	2/2
	Разом	14/10

7. Самостійна робота (66/90 год.)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
1	Визначте специфіку експерименту в психології.	5	7
2	Визначте основні відмінності експериментування і спостереження.	5	7
3	Розкрийте ефекти послідовності при маніпулюванні змінними і засоби їх розв'язання.	5	7
4	Опишіть природний експеримент у психології: специфіка, доцільність застосування, приклади.	5	7
5	Схарактеризуйте гіпотезу в структурі психологічного дослідження.	5	7

6	Схарактеризуйте фактори, що загрожують валідності психологічного експерименту.	5	7
7	Розкрийте інтерпретацію експериментальних даних у психологічному експерименті.	5	7
8	Розкрийте проблему пояснення експериментальних даних у психології.	5	7
9	Теоретично обґрунтуйте факторні плани і їх використання в психології.	5	7
10	Розкрийте типи експериментів та їх характеристика.	5	7
11	Охарактеризуйте кореляційне дослідження психіки: основні напрями застосування.	5	7
12	Схарактеризуйте особливості підбору груп у кореляційному дослідженні	5	7
13	Розкрийте класифікацію методів дослідження психіки.	6	6
	Разом	66	90

8. Завдання для опрацювання тем дисципліни

Назва теми	Зміст завдання для відпрацювання пропущених занять і невиконаних завдань	Форми контролю	Література	Кількість балів
Тема 1. Предмет і завдання експериментальної психології.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, реферат «Комунікативні артефакти в експериментальному дослідженні психіки».	основна [1, 3, 8, 17, 24] допоміжна [5, 7, 12, 21]	8
Тема 2. Експеримент у системі методів наукового дослідження психіки.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, психологічне есе на тему: «Класифікація методів дослідження психіки», скласти поведінкові портрети за даними прихованого,	основна [2, 5, 10, 11] допоміжна [6, 8, 14, 17]	8

		польового, перехресного, включеного спостережень.		
Тема 3. Змінні в психології.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття;	Експрес опитування, складання термінологічного словника. Реферат / презентація «Незалежна змінна: зміст та особливості прояву».	основна [3, 4, 8, 12] допоміжна [5, 6, 13, 22]	8
Тема 4. Гіпотези в структурі психологічного дослідження.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, опрацювання методики;	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів, Реферат / презентація «Вимоги до формулювання гіпотези».	основна [8, 17, 18, 24] допоміжна [7, 13, 19]	8
Тема 5. Валідність експериментального дослідження психіки.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів, психологічне есе на тему: «Експериментальний контроль і валідність експерименту».	основна [2, 15, 21] допоміжна [5, 8, 13]	8
Тема 6. Планування психологічного експерименту.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, реферат / презентація «Практика експериментування і можливі методологічні помилки»,	основна [3, 8, 17, 22] допоміжна [20, 26]	8

		проаналізувати дослід Еббінгауза, спланувати (провести) дослідження лідера групи чи викладача методом часових серій.		
Тема 7. Інтерпретація результатів експериментального дослідження психіки.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка практичного заняття	Експрес допитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів, психологічне есе на тему: «Проблема пояснення експериментальних даних у психології».	основна [4, 7, 10,13] допоміжна [6, 12, 17]	12

9. Індивідуальні завдання

Підготовка реферативного повідомлення / презентації на тему (на вибір студента):

1. Біхевіоризм і експериментальна психологія.
2. Когнітивний підхід і експериментальна психологія
3. Гуманістичний підхід і експериментальна психологія
4. Специфіка експерименту в психології.
5. Основні відмінності експериментування і спостереження.
6. Лабораторний експеримент: специфіка, доцільність застосування, приклади.
7. Природний експеримент у психології: специфіка, доцільність застосування, приклади..
8. Змінні і експериментальний контроль.
9. Ефекти послідовності при маніпулюванні змінними і засоби їх розв'язання.
10. Шкали і вимір змінних у психології
11. Гіпотеза в структурі психологічного дослідження. Рівні гіпотез.
12. Контргіпотеза і третя конкуруюча гіпотеза в психологічному експерименті.
13. Статистичні гіпотези.
14. Нуль-гіпотеза і значущі результати дослідження.
15. Мислений експеримент і валідність експерименту.

10.Методи навчання

I. Організація, самоорганізація та здійснення навчально-пізнавальної діяльності за джерелом передання і сприймання навчальної інформації: словесні (розповідь, бесіда, лекція, пояснення, інструктаж) і практичні (вправи, алгоритмізація, практична робота, активне соціально-психологічне навчання); за ступенем самостійності мислення

студентів: репродуктивні і творчі методи; за логікою передання і сприймання навчальної інформації: індуктивні (узагальнення), дедуктивні(конкретизація), аналітичні, синтетичні – навчальний аналіз, синтез, установлення причинно-наслідкових зв'язків; за ступенем керівництва навчальною роботою студентів: самостійна робота студентів, робота з книгою.

II. Стимулювання та мотивація навчально-пізнавальної діяльності.

Дидактичні (ділові, ситуативно-рольові та ін.) ігри, навчальні дискусії, інтерактивні методи навчання.

III. Контроль і самоконтроль, аналіз та оцінювання результатів навчання. Індивідуальне і фронтальне опитування, письмові контрольні роботи.

11.Методи контролю

- Поточне тестування.
- Перевірка завдань самостійної роботи.
- Перевірка індивідуальної роботи.
- Поточний контроль.
- Семестрова форма контролю.

Питання до іспиту з курсу

1. Структура наукового дослідження психіки.
2. Класифікація методів дослідження психіки.
3. Місце експерименту в системі методів наукового дослідження психіки.
4. Предмет і завдання експериментальної психології.
5. Витоки експериментальної психології.
6. Становлення експериментального методу в психології.
7. Особливості сучасного етапу експериментальної психології.
8. Проблеми експериментального дослідження психіки.
9. Комунікативні артефакти в експериментальному дослідженні психіки.
10. Засоби уникнення комунікативних артефактів.
11. Переваги експерименту як методу психології.
12. Перспективи експериментального методу в сучасній психології
13. Експеримент як засіб пізнання психіки людини.
14. Структура експерименту.
15. Специфіка експерименту в психології.
16. Принципи експериментального дослідження психіки.
17. Основні відмінності експериментування і спостереження.
18. Типи експериментів та їх характеристика.
19. Лабораторний експеримент: специфіка і доцільність застосування.
20. Природний експеримент у психології.
21. Констатуючий експеримент у психології.
22. Формуючий експеримент у психології.
23. Квазіексперимент як метод психологічного дослідження.
24. Проблема валідності квазіекспериментального дослідження психіки.
25. Експеримент “ex-post-facto” як квазіекспериментальне дослідження психіки.
26. Гіпотеза в структурі психологічного дослідження. Рівні гіпотез.
27. Контргіпотеза і третя конкуруюча гіпотеза в психологічному

- експерименті.
28. Вимоги до формулювання гіпотези.
 29. Статистичні гіпотези.
 30. Направлені і ненаправлені гіпотези.
 31. Нуль-гіпотеза і значущі результати дослідження. Рівні значущості в психології.
 32. Умови відхилення нуль-гіпотези.
 33. Помилки першого і другого роду при прийнятті статистичного рішення.
 34. Поняття про змінну в психологічному експерименті.
 35. Види змінних при перевірці гіпотези.
 36. Незалежна змінна: зміст та особливості прояву.
 37. Залежна змінна: зміст та особливості прояву.
 38. Проміжні змінні.
 39. Зовнішні змінні.
 40. Змінні і експериментальний контроль.
 41. Проблема змішування змінних і можливості її розв'язання.
 42. Ефекти послідовності при маніпулюванні змінними і засоби їх розв'язання.
 43. Вимір змінних у психології.
 44. Поняття про шкали в психології.
 45. Номінальна шкала.
 46. Рангова шкала.
 47. Шкала інтервалів і її характеристика.
 48. Шкала пропорцій і її характеристика.
 49. Методики виміру змінних. Психодіагностичні методики при реалізації експериментального методу.
 50. Критерії якості виміру змінних: об'єктивність, надійність, валідність.
 51. Мислений і реальний експерименти.
 52. Ідеальний експеримент.
 53. Нескінчений експеримент.
 54. Експеримент повної відповідності.
 55. Мислений експеримент і валідність експерименту.
 56. Види валідності.
 57. Внутрішня валідність (надійність) експерименту.
 58. Зовнішня валідність експерименту.
 59. Фактори, що загрожують валідності психологічного експерименту.
 60. Вибірка і генеральна сукупність.
 61. Характеристики вибірки: міри центральної тенденції.
 62. Міри мінливості як характеристики вибірки.
 63. Репрезентативність вибірки і умови її досягнення.
 64. Загальна характеристика стратегій підбору досліджуваних у вибірку.
 65. Техніка рандомізації.
 66. Стратометричний відбір до вибірки.
 67. Метод попарного відбору до експериментальної та контрольної групи.
 68. Використання природних груп у експериментальному дослідженні психіки і проблема валідності експерименту.
 69. Основні етапи експериментального дослідження психіки.
 70. Характеристика теоретичного етапу експериментального дослідження психіки.
 71. Характеристика підготовчого етапу експериментального дослідження психіки.

72. Планування експерименту. Плани дослідження.
73. Прості експериментальні плани.
74. Факторні плани і їх характеристика.
75. Практика експериментування і можливі методологічні помилки.
76. Поняття про інтерпретацію експериментальних даних. Складові інтерпретації.
77. Якісна і кількісна обробка даних експериментального дослідження.
78. Статистична обробка даних.
79. Можливості аналізу латентних закономірностей експериментальних даних.
80. Проблема пояснення експериментальних даних.
81. Форми пояснення даних психологічного експерименту.
82. Узагальнення експериментальних даних і його види.
83. Можливі помилки під час узагальнення експериментальних даних.
84. Експериментальний контроль і валідність експерименту.
85. Кореляційний підхід у психологічних дослідженнях.
86. Контроль валідності в кореляційному дослідженні психіки.
87. Особливості підбору груп у кореляційному дослідженні.
88. Міри зв'язку і міри відмінностей в емпіричному дослідженні.
89. Експеримент у соціальній психології.
90. Експеримент у віковій та педагогічній психології.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування, самостійна робота, індивідуальна робота							Підсумковий контроль / залік	Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль №2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	40	100
8	8	8	8	8	8	12		

T1, T2 ... T7 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Методична література:

1. Підручники.
2. Роздатковий матеріал. Психокорекційні ситуації, вправи, тренінги.
3. Мультимедійні засоби. Презентації.

Рекомендована література Базова

1. Алмаев Н. А. Применение контент-анализа в исследованиях личности: методические вопросы / Н. А. Алмаев. – М.: Институт психологии, 2012. – 165 с. . Анастаси А., Урбина С. Психологическое тестирование / А. Анастаси, С. Урбина. – СПб.: Питер, 2001. – 688 с. . Бондарчук О.І. Експериментальна психологія: Курс лекцій / О.І. Бондарчук. – К.: МАУП, 2003. – 120 с.
2. Бурлачук Л. Ф., Морозов С. Н. Словарь-справочник по психологической диагностике / Л. Ф. Бурлачук, Морозов С. Н. – СПб.: Питер, 2001. – 528 с.
3. Галян О.І. Експериментальна психологія: навч. посіб. / О.І. Галян. – К.: Академвидав, 2012. – 400 с.
4. Гічан І. С., Гічан. О. І. Експериментальна психологія: практикум / І. С. Гічан, О. І. Гічан. – К.: [б.в.], 2004. – 180 с.
5. Горбунова В. В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях. Навчальний посібник / В. В. Горбунова. – Житомир, 2005. – 94 с.
6. Готтсданкер Р. Основы психологического эксперимента / Р. Готтсданкер. – М.: Изд-во МГУ, 1982. – 464 с.
7. Гудвин Дж. Исследование в психологии: методы и планирование / Дж. Гудвин. – СПб.: Питер, 2004. – 558 с.
8. Дружинин В. Н. Экспериментальная психология / В.Н. Дружинин. – 2-е изд., доп. – СПб.: Питер, 2000. – 320 с.
9. Квасова Ю. А. Экспериментальная психология: практикум / Ю.А. Квасова. – Набережные Челны: НИСПТиР, 2012. – 59 с.
10. Корнилова Т. В. Введение в психологический эксперимент / Т.В. Корнилова. – 2-е изд. – М.: Изд-во МГУ, 2001. – 256 с.
11. Корнилова Т. В. Экспериментальная психология: учебник для бакалавров / Т.В. Корнилова. – М.: Юрайт, 2015. – 640 с.
12. Кравчук С. Л. Експериментальна психологія: теорія і практика психологічного експерименту: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С.Л. Кравчук. – К.: Київський університет, 2008. – 286 с.
13. Кэмпбелл Д. Модели экспериментов в социальной психологии и при-кладных исследованиях / Д. Кэмпбелл. – СПб.: Соц.-психол. центр, 1996. – 392 с.
14. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія. Підручник / С.Д. Максименко, Е.Л. Носенко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 360 с.
15. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія (дидактичний тезаурус). Навч. посібник / С.Д. Максименко, Е.Л. Носенко. – К.: МАУП, 2002. – 128 с.
16. Мартин Д. Психологические эксперименты / Д. Мартин – СПб.: Еврознак, 2002. – 480 с.
17. Методы исследования в психологии: квазиэксперимент: Учеб. пособие для вузов / Под ред. Т. В. Корниловой. – М.: Форум, 1998. – 296 с.
18. Панова Т. В. Общая и экспериментальная психология: наблюдение: [учебно-методическое пособие] / Т. В. Панова. - Пенза: ПГПУ, 2012 – 43 с.
19. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии: Учеб. пособие // Под общей ред. Крылова А. А., Маничева С. А. – СПб.: Питер, 2000. – 560 с.
20. Солсо Р. Л., Джонсон Х. Х., Бил М. К. Экспериментальная психология: практический курс / Р. Л. Солсо, Х. Х. Джонсон, М. К. Бил. – СПб.: праймЕВРОЗНАК, 2001. – 528 с.

21. Эксперимент и квазиэксперимент в психологии: Учебное пособие / Под ред. Т. В. Корниловой. — СПб.: Питер, 2004. — 254 с.
22. Arboleda-Flórez J. Considerations on the Stigma of Mental Illness// The Canadian Journal of Psychiatry.-2003.-Nov.-P.336-344.
23. Corrigan PW, Wassel A Understanding and influencing the stigma of mental illness// Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services. — 2008. -№ 46(1). — P. 42-48.
24. GaebelW. Baumann A. Interventions to Reduce the Stigma Associated With Severe Mental Illness: Experiences From the Open the Doors Program in Germany// Can J Psychiatry. —2003. - Vol 48. - № 10. — P. 657-662.
25. Myronetz S. Motivation in the professionogenesis of specialists in the trade sphere. Herald of KNUTE / S. Myronetz, O. Konovalova. — 2017. — № 6. — S. 107–114.
26. Sartorius N. Fighting stigma: theory and practice// World Psychiatry 2002. - № 1. — P. 26–2

Додаткова:

1. Анастаси А., Урбина С. Психологическое тестирование. — СПб.: Питер, 2001. — 688 с.
7. Бурлачук Л. Ф. Словарь-справочник по психодиагностике. — СПб.: Питер, 2000. — 528 с.
2. Бьюль А., Цефель Р. SPSS: искусство обработки информации. — СПб., 2001. — 608 с.
9. Гласс Дж., Стенли Дж. Статистические методы в педагогике и психологии. — М.: Прогресс, 1976.
3. Вербицкий А. А. Формирование познавательной и профессиональной мотивации студентов / А. А. Вербицкий, Т. А. Платонова. — М. : НИИВШ, 1986. — 142 с.
4. Горбунова В. В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях : навчальний посібник / В. В. Горбунова. — К. : “ВД “Професіонал”, 2017. — 208 с.
5. Готтсданкер Ф. Основы психологического эксперимента: Учеб. пособие: Пер. с англ. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. — 464 с.
6. Гудвин Дж. Исследование в психологии: методы и планирование. — 3-е изд. — СПб.: Питер, 2004. — 558 с.
7. Дорфман. Л. Я. Методологические основы эмпирической психологии: от понимания к технологии: Учеб. пособие. — М.: Смысл; Академик, 2005. — 288 с.
8. Дружинин В. Н. Структура и логика психологического исследования. — М.: ИП РАН., 1994. — 164 с.
9. Интерпретация и анализ данных в социологических исследованиях / Под ред. В. Г. Андренкова, Ю. Н. Толстой. — М.: Наука, 1987. — 255 с.
10. История становления и развития экспериментально-психологических исследований в России: Сб. науч. тр. / Под ред. Б. Ф. Ломова, Е. А. Будиловой, В. А. Кольцовой. — М.: Наука, 1990. — 216 с.
11. Корнилова Т. В. Введение в психологический эксперимент. — М.: Изд-во МГУ; Изд-во ЧеРо, 2001. — 256 с.
12. Кэмпбелл Д. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях. — СПб: Соц.-психол. центр, 1996. — 392 с.
13. Максименко С. Д. Розвиток психіки в онтогенезі: В 2 т. — К.: Форум, 2002. — Т.1: Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології. — 319 с.
14. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія (дидактичний тезаурус): Навч. посіб. — К.: МАУП, 2004. — 128 с.
15. Мартин Д. Психологические эксперименты. Секреты механизмов психики / Д. Мартин. — СПб. : 2004. — 480 с.
16. Готтсданкер Р. Основы психологического эксперимента : учеб. пособие / Р. Готтсданкер ; пер. с англ. — М. : Изд-во Моск. ун-та, 1982. — 464 с.
17. Мартин Д. Психологические эксперименты. — СПб.: ЕВРОЗНАК, 2002. — 480 с.

18. Методики диагностики психических состояний и анализа деятельности человека /Под ред. Л. Г. Дикой. — М.: ИП РАН, 1994.
19. Методики социально-психологического исследования личности и малых групп / Под ред. А. Л. Журавлёва и Е. В. Журавлёвой. — М.: ИП РАН, 1995.
20. Методы исследования в психологии: квазиэксперимент /Под ред. Т. В. Корниловой. —М.: Прогресс, 1998. — 296 с.
21. Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. — СПб.: Питер, 2000. — С. 38 — 60.
22. Поппер К. Логика и рост научного знания: Избр. работы. — М.: Прогресс, 1984. — 605 с.
23. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии / Под ред. А. А. Крылова, С. А. Маничева, — СПб.: Питер, 2000. — 560 с.
24. Психологическая диагностика / Под ред. К. М. Гуревича, Е. М. Борисовой — М.: Изд-во УРАО, 2001. — 302 с.
25. Роговин М. С. Психологическое исследование. — Ярославль, 1979. — 66 с.
26. Сидоренко Е. В. Методы математической обработки в психологии. — СПб.: Речь, 2002. — 350 с.
27. Солсо Р. Л., Маклин М. К. Экспериментальная психология. — СПб. — ЕВРОЗНАК, 2003. — 272 с.
28. Солсо Р. Л., Джонсон Х. Х., Бил М. К. Экспериментальная психология: практический курс. — СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2001. — 528 с.
29. Хикс Ч. Основные принципы планирования эксперимента. — М.: Мир, 1967. — 406 с.
28. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. — К.: Знання-Прес, 2002. — 295 с.
30. Шнейдер Л. Б. Экспериментальная психология: Учеб. пособие. — М.: Академ. проект; Фонд “Мир”, 2007. — 300 с.
31. Экспериментальная психология / Под ред. П. Фресс, Ж. Пиаже. — Вып.1–9. — М.: Прогресс, 1966–1978.
32. Ядов В. А. Социологическое исследование: Методология, программы, методы. — Самара, 1995. — 311 с.
33. Butcher J.N. MMPI-2 (Minnesota Multiphasic Personality Inventory-2): Manual for administration and scoring (2nd ed.) / J.N.Butcher, J.R.Graham, Y.S.BenPorath, A.Tellegen, W.G.Dahlstrom, B.Kaemmer. — Minneapolis, MN: University of Minnesota Press, 2001. — 200 p.
34. Frydenberg E. Beyond Coping. Meeting goals, visions and challenges / E. Frydenberg. — Oxford University Press, 2002. — 176 p.
35. Moos R. H. Life transitions and crises: A conceptual overview / R.H. Moos, J.A. Schaefer. — In R. H. Moos (Ed.), Coping with life crises: An integrated approach. —New York: Plenum, 1986. — P.28–33.

Інформаційні ресурси

<http://psylib.myword.ru/index.php?automodule=downloads&showfile=2070>
<http://psylib.myword.ru/index.php?automodule=downloads&showfile=3033>
<http://psyjournal.ru/j3p/pap.php?id=20011201>
<http://psylib.org.ua/books/beloo01/> www.koob.ru/belova_o_v/obshaya_psihodiagnostika
www.koob.ru/shmelev_a_g/osnovi_psihodiagnostiki
<http://www.psychosphaera.boom.ru/>
www.koob.ru/gurevich_borisova/gurevich_psihologicheskaya_diagnostics
www.koob.ru/akimova_m_k/psih_diagnostics_akimova
www.koob.ru/leonova/leonova_psihodiagnostika_funkcionalnih_sostojznnij

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/minimumi.pdf>

- <http://www.edu.yar.ru/russuan/psih> – каталог психодіагностичних методик та професійної літератури.

- Методика діагностики відхилень у розвитку молодших школярів –

http://www.nachalka.com.ua/load/shkola/pedrada/metodika_diaagnostiki_vidyilenv/5-1-0-2496.

- Аналіз методів дослідження вікової психології - http://master-vpu25.ucoz.ua/news/analiz_metodiv_doslidzhennja_vikovoji_psiholoqiji/2013-03-24-266.